

**Schoolondersteuningsprofielen
Plein013
2016**

Den Akker, Oisterwijk

Rapport audit

School-Ondersteuningsprofiel IVO

Naam onderwijsvoorziening: Den Akker, Oisterwijk

Datum bezoek: 16-12-2015

In opdracht van: Plein013

Rapporteur: Lilian van der Bolt

Sardes, Utrecht

December 2015

Inleiding

Uw school¹ biedt ondersteuning aan leerlingen die speciale onderwijsbehoeften hebben. Wanneer uw school tegen haar grenzen aanloopt, is er de mogelijkheid om de leerling en zijn of haar ouders² te verwijzen naar een andere school, bijvoorbeeld een school voor speciaal (basis)onderwijs.

Scholen verschillen in de ondersteuning die zij (kunnen) bieden. Uit verwijsgedrag van scholen bijvoorbeeld blijkt dit heel duidelijk: een leerling waarbij de ene school tegen de grenzen van haar ondersteuning aanloopt, kan op een andere school zonder al te veel inspanning passend onderwijs krijgen. Soms is de reden makkelijk aanwijsbaar: een school in een gebouw met veel trappen en weinig ruimte is niet zomaar passend voor een leerling in een rolstoel. Maar meestal is het lastiger om aan te geven wanneer een leerling niet, en wanneer wel, op de school terecht kan.

Zowel voor de school zelf, als voor ouders en voor de bovenschoolse organisatie die het bovenschoolse netwerk van ondersteuningsvoorzieningen inricht (schoolbestuur, samenwerkingsverband po Plein013, regionaal netwerk Passend Onderwijs), is het van belang te weten waar de school staat voor wat betreft de ondersteuning en wat mogelijkheden zijn om de ondersteuning te versterken en eventueel uit te breiden.

Uw school maakt onderdeel uit van samenwerkingsverband Plein013. Van alle scholen van dit samenwerkingsverband is in najaar 2013 het ondersteuningsprofiel in kaart gebracht. We brengen de profielen nu, in 2015, opnieuw in kaart, op een vergelijkbare manier als in 2013. De inhoud van de rapportage is iets uitgebreid, en wat anders geordend dan de rapportage in 2013. Wij hopen hiermee de informatie nog beter leesbaar aan te bieden, zonder de vergelijkbaarheid met 2013 te verliezen.

Om het schoolprofiel in kaart te brengen verzamelden wij informatie op vijf domeinen:

1. de *diversiteit* van de leerlingenpopulatie van de school
2. de *ruimte voor verschillen* tussen leerlingen, die de manier van onderwijs geven op de school biedt
3. de beschikbaarheid van *extra voorzieningen* bij de school op de volgende vijf 'velden':
  - a. extra handen / omvang van de klassen
  - b. speciale onderwijsmaterialen
  - c. mogelijkheden van de ruimtelijke omgeving
  - d. expertise (teamexpertise en individuele expertise van leerkrachten/medewerkers)
  - e. samenwerking met (zorg)instanties buiten het onderwijs
4. de *borging* van de extra ondersteuning voor leerlingen in de organisatie van het onderwijs
5. de intensiteit en omvang van de *samenwerking* met anderen binnen het samenwerkingsverband Plein013, en in het bredere onderwijsveld

In termen van vraag en aanbod zou het eerste domein, de leerlingenpopulatie, gekarakteriseerd kunnen worden als de vraag. Aan die vraag komt de school tegemoet met haar aanbod, gekarakteriseerd op de domeinen 2 t/m 5.

Binnen het aanbod van de school heeft het tweede domein een andere status dan de domeinen 3, 4 en 5. De ruimte die de manier van onderwijsgeven biedt voor de verschillende onderwijsbehoeften (domein 2) vormt de basis van de mogelijkheden die de school kan bieden. Bijvoorbeeld inzet van extra voorzieningen (domein 3) heeft minder zin wanneer de school in haar manier van lesgeven heel beperkt om kan gaan met verschillen. Omdat het tweede domein een belangrijk aspect van het profiel is nemen we een korte toelichting op (zie kader).

---

¹ Waar in dit rapport korthedshalve staat 'school', wordt steeds bedoeld 'school of arrangement', waarbij een arrangement kan zijn een s(b)o, een talentklas of een andere vorm van door het swv georganiseerde ondersteuning.

² Waar in dit rapport korthedshalve staat 'ouders' wordt steeds bedoeld 'ouders of verzorgers'.

Toelichting op de ruimte voor verschillen in de manier van onderwijs bieden

De ruimte die onderwijs biedt aan verschillen tussen leerlingen wordt in belangrijke mate bepaald door het onderwijsconcept van de school. Meer specifiek: door de mate waarin de lesstof dan wel de individuele onderwijsbehoefte van de leerling uitgangspunt van het lesprogramma is. Dit kan worden gezien als een dimensie die loopt van methode-gestuurd naar leerling-gestuurd.

Aan het ene uiterste van die dimensie staan de scholen die bijna de volledige lestijd de methode als leidraad hanteren. Leerlingen die onvoldoende uit de weg kunnen met de standaardmethode krijgen herhalingsstof, extra instructie of verdiepingsstof – zoals die binnen de methode is gegeven. Het gemiddelde niveau en tempo van de standaardmethode is maatgevend. Scholen die dit concept welbewust hanteren zijn vaak van opvatting dat 'een leerling bij de groep houden' betekent dat de leerkracht zijn of haar uiterste best doet om de zwakkere leerling voor wat betreft zijn of haar prestaties zoveel mogelijk bij de gemiddelde groep aan te laten haken.

Het andere uiteinde van de dimensie wordt bezet door scholen die hun onderwijsconcept afstemmen op de leerlingen die op dat moment de klas vormen. De start ligt bij de individuele onderwijsbehoeften van leerlingen met hun individuele ontwikkelings- en leerlijnen. Het overzicht van die lijnen in de groep geeft mogelijkheid tot het bundelen van de leerlijnen waar deze (bijna) samenvallen. De instructieplanning wordt afgestemd op deze gebundelde leerlijnen. De werkvormen in de groep zijn vaak heterogeen, waardoor 'een leerling bij de groep houden' hier een gelijke betekenis heeft voor elke leerling. Bij een dergelijk concept worden veelal ook standaardmethoden en methode-gebonden toetsen gebruikt, maar dan als middel zonder dat zij direct het didactisch en pedagogisch handelen sturen.

Alle scholen hebben te maken met verschillen tussen kinderen. Relevant voor Passend Onderwijs zijn verschillen tussen leerlingen op het gebied van:

- leercompetenties
- leerstijlen
- gedragscompetenties
- gedragsstijlen
- culturele achtergronden
- gezinsachtergronden

Van een extra vergroting van de range van onderwijsbehoeften in een klas is sprake bij combinatieklassen.

Leerkrachten op scholen die vooral methode-gestuurd werken, rekken naarmate er meer verschillende kinderen in hun klas zitten, de mogelijkheden van hun onderwijsaanbod steeds verder op.

Manieren om binnen het methode-gestuurde concept onderwijs te bieden aan leerlingen met verschillende onderwijsbehoeften zijn o.a.:

- het groeperen van handelingsplannen;
- het werken in niveaugroepen;
- zelfstandig werken;
- vergroting van de expertise van de leerkracht;
- incidentele toepassing van vormen van leren in heterogene groepen;
- de keuze van methodes die heel veel ruimte bieden voor gedifferentieerd werken.

Omdat het uitgangspunt van de les bepaald is door de centrale aanpak van de methode, betekent elke nieuwe onderwijsbehoefte een extra aanpassing bij die aanpak. Wanneer veel aanpassingen nodig zijn, beleeft de leerkracht dit vaak als een stapeling van taken, en daarmee als een toenemende belasting. Soms uit zich dit door de behoefte van de leerkracht aan steeds meer orde en rust in de klas, om de controle te kunnen houden over alle verschillende activiteiten die gelijktijdig plaatsvinden. Met het toenemen van de organisatorische belasting van de leerkracht, blijft er minder tijd en energie over voor het ter plekke inspelen op specifieke behoeften van leerlingen op het moment dat die zich aandienen.

Het methode-gestuurde onderwijsconcept is begrensd in haar capaciteit om kinderen met andere onderwijsbehoeften op te nemen.

De informatie voor dit school-ondersteuningsprofiel is verzameld door middel van

- een beperkt documentatie-onderzoek (organisatie en kengetallen school)
- een interview met sleutelfiguren uit de school (minimaal de directeur, een intern begeleider, een leerkracht en een ouder) - aanwezig waren: *Henri van der Velden (directeur)*; *Margot Konings (ib'er)*, *Daphne (leerkracht 1/2)*; *Guusje (consulent Plein 013)*; *Femke (ouder met 3 kinderen op school)*
- observaties bij enkele lessen: Groep 1/2; (Hannie, vrije keuze); Groep 3 (Inge, schrijven); Groep 5 (Kees; werken aan eigen gestelde doelen).
- een teamgesprek - aanwezig waren: Vrijwel het hele team.

Het interview en de observaties richtten zich vooral op *de stand van zaken*, op hoe in de praktijk van nu de lessen gegeven worden, en wat de mogelijkheden zijn voor leerlingen die een ongewone ondersteuningsbehoefte hebben.

Het teamgesprek is gevoerd aan de hand van een aantal stellingen en uitspraken. De focus van het gesprek ligt bij de *opvattingen en ambities* van de gespreksdeelnemers als het gaat om het bieden van onderwijs aan leerlingen met een verschillende onderwijsbehoefte.

Het beeld van de stand van zaken (interview en observaties) en de opvattingen en ambities (teamgesprek) vullen elkaar aan.

De profielsamenvatting die hierna volgt geeft een overzicht over alle opbrengsten, samengevat door de rapporteur in een weging ten opzichte van andere scholen van dezelfde schoolsoort. Waar mogelijk is de vergelijking gemaakt met het gemiddelde van de Nederlandse scholen zoals die uit statistisch overzicht en onderzoek bekend is. In aanvulling daarop profileren wij de school op basis van onze ervaring met audits op honderden scholen. Vanuit het streven om de betrouwbaarheid van de profilering zo hoog mogelijk te stellen, is de profilering bovendien getoetst aan onderling afstemming tussen de auditoren die de scholen van Plein013 bezochten.

Na de profielsamenvatting staat in de *bijlage: opbrengsten interview* de belangrijkste informatie zoals die is aangereikt door de geïnterviewden, aangevuld met informatie uit het dataformulier.

Beide onderdelen, de *profielsamenvatting* en de *opbrengsten interview*, volgen de indeling in de vijf domeinen, zodat u de informatie eenvoudig aan elkaar kunt koppelen.

Wij wijzen er op dat de informatieverzameling veelzijdig en uitgebreid is geweest, maar niet alle informatie van alle leerkrachten betrof, en bovendien beperkt is door het karakter van een momentopname.

Profielsamenvatting: positie van de school, grenzen en groeimogelijkheden

Den Akker is een kleine school in Oisterwijk met 154 leerlingen en 7 groepen. Een echte wijkschool, zegt men zelf. De populatie van de school is een duidelijke afspiegeling van de wijk, heel gemêleerd wat betreft sociale achtergrond. De school is wit, ook al zijn er in de afgelopen jaren wel wat meer kinderen met andere culturele achtergronden binnen gekomen. Ook is de echtscheidingsproblematiek de laatste jaren behoorlijk toegenomen. De school heeft veel aandacht voor zorg. Teamleden willen op dit gebied heel veel aanpakken. De inzet is wat dat betreft meer dan 100%, zegt de directeur. In de afgelopen periode (van twee jaar) zijn er veel wisselingen geweest van teamleden. Het team telt 13 mensen en ongeveer een derde is in de periode van de afgelopen twee jaar gewisseld. Zo kwamen er nieuwe jonge leerkrachten in het team bij. Dat heeft wel de nodige energie gekost om iedereen binnen de school goed op de rit te krijgen. De school was begonnen met de implementatie van coöperatief leren en door vertrek van teamleden lekte er kennis en vaardigheden weg. Inmiddels is dat weer wat bijgetrokken en het team is er trots op dat ook het samenwerkend leren binnen het team zelf meer vorm heeft gekregen. Leerkrachten consulteren en bevragen elkaar nu en spreken elkaar vaker aan. Dat is een winstpunt vinden de gespreksdeelnemers. Ook wordt er in het team gewerkt in leerteams: werkgroepen rond een bepaald thema. Ook hierin heeft de school een groei doorgemaakt in de afgelopen periode. Al met al constateert men dat de personeelwisselingen de nodige weerslag hebben gehad op het team, maar dat de school er als meer lerende organisatie uit naar voren is gekomen.

De school heeft aandacht voor zorg hoog in het vaandel staan. Ze vinden het belangrijk om goed op verschillen tussen leerlingen te kunnen inspringen en om te werken aan de autonomie van leerlingen. Zo doen ze ook wat ze kunnen om problemen bij kinderen te voorkomen en preventief te werken, bijvoorbeeld door aandacht voor het jonge kind en kleuters.

De school kiest ervoor om kinderen zoveel mogelijk binnenboord te houden. Dat brengt met zich mee dat leerkrachten zich in de afgelopen jaren ook nog meer bewust zijn geworden van verschillen tussen kinderen. In vergelijking met andere scholen denkt men op deze school relatief veel/meer aandacht te hebben voor kinderen die extra zorg en ondersteuning nodig hebben.

De school heeft er verder voor gekozen om in principe geen combinatiegroepen te maken. Het streven is ongeveer 25 leerlingen per groep, maar de ene groep is groter dan de andere. Op dit moment is het hebben van combinatiegroepen zodoende hooguit een organisatorische oplossing. Het team oriënteert zich op groepsdoorbrekend werken en mogelijk beïnvloedt dat de visie op combinatiegroepen in de toekomst. Voor de huidige ouders heeft dat nog geen voorkeur.

In de afgelopen periode sinds het vorige auditbezoek zijn er nog meer ontwikkelingen geweest bijvoorbeeld op het gebied van invoering van nieuwe methoden en aandacht voor taal, begrijpend en technisch lezen. Ook is men bezig met een traject continu verbeteren, een soort van OGW systematiek.

Ook de consulent van Plein 013 is een nieuwe ontwikkeling, evenals de schakelfunctionaris. Voorheen waren er veel wisselingen en problemen met de SMW functie (zoals slechte overdracht van school naar jeugdzorg), maar met de invoering van de schakelfunctionaris is dat eigenlijk opgelost.

Domein 1: Diversiteit van de leerlingenpopulatie

Domein 1. Kijkend naar de bevroegde aspecten van *de leerlingenpopulatie* is de populatie van de school ten opzichte van ten opzichte van andere scholen in Nederland

- meer homogeen
- vergelijkbaar
- meer heterogeen

Domein 2: Ruimte voor verschillen

In het volgende schema wordt het onderwijsconcept van Den Akker weergegeven in de relatie tussen de mate waarin de lesmethode sturend is en de mate waarin diversiteit van leerlingen opgevangen kan worden.

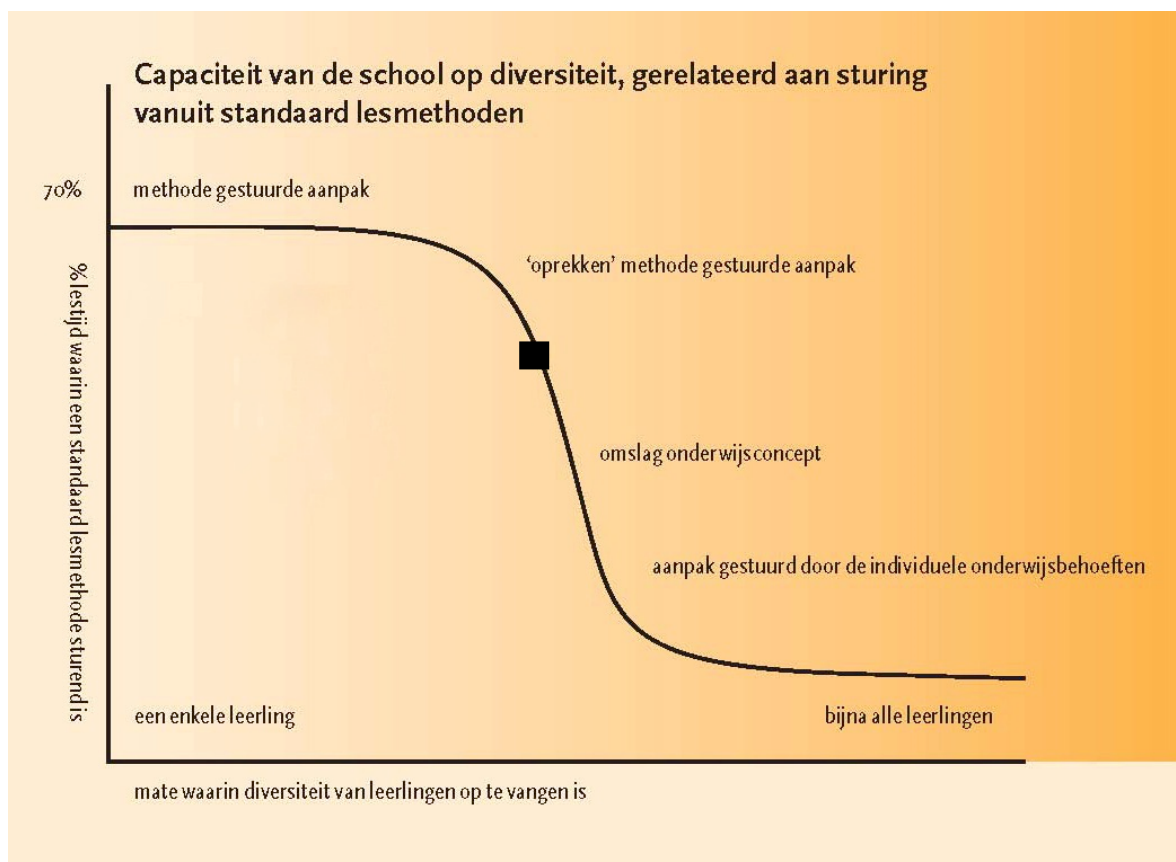
De gebogen lijn geeft van links naar rechts een mogelijk model van de ontwikkeling van een onderwijsconcept, startend bij het leerstofjaarklassensysteem met een strakke hantering van standaardmethoden. Via het oprekken van de methode-gestuurde aanpak toont het model een omslag in de aanpak naar het starten van de lesinhoud bij de individuele onderwijsbehoeften van de leerlingen in de klas.

Let wel: de richting van links naar rechts geeft alleen een wenselijke richting aan wanneer:

- De school meer ruimte wil bieden aan de bestaande diversiteit onder de leerlingen.
- De school meer leerlingen met speciale onderwijsbehoeften onderwijs wil kunnen bieden.
- De leerlingenpopulatie van de school steeds meer divers wordt.

Scholen bevinden zich ergens op de gebogen lijn.

Den Akker bevindt zich op positie ■

Domein 2. De antwoorden op de vragen over de manier van onderwijzen en het *omgaan met verschillen* geven het beeld van een school die

---

- basisondersteuning biedt aan leerlingen (passend bij een netwerkschool)
- enige extra ruimte biedt voor verschillen tussen leerlingen (passend bij een netwerkschool plus)
- veel extra ruimte biedt voor verschillen tussen leerlingen (passend bij een smalle ondersteuningsschool)
  - mede door een duidelijke aanpak, gedragen door het volledige team (passend bij een brede ondersteuningsschool)

Domein 3: De vijf velden van voorzieningen

Domein 3. De school heeft meer dan de fundamentele *voorzieningen* voor wat betreft

---

- extra 'handen' in de klas, te weten: indien aangekruist toelichten
- onderwijsmaterialen
- de ruimtelijke omgeving
- specialistische expertise
- contacten met externe relaties

Deze beschikbaarheid van voorzieningen past bij een smalle ondersteuningsschool

Domein 4: Borging

Domein 4. De borging in de organisatie van de extra ondersteuning voor leerlingen gebeurt

---

- op alle gevraagde aspecten overwegend planmatig (passend bij een smalle ondersteuningsschool, een brede ondersteuningsschool en een inclusieve school)
- op de meeste gevraagde aspecten planmatig, op enkele niet (passend bij een netwerkschool plus)
- op enkele gevraagde aspecten planmatig, op de meeste niet (passend bij een netwerkschool)
- op geen enkele van de gevraagde aspecten planmatig

Domein 5: Samenwerking binnen het onderwijs

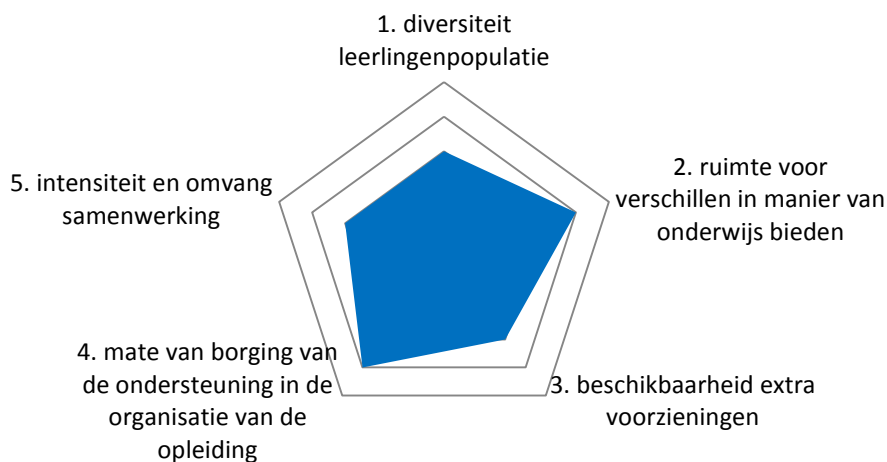
Domein 5. De samenwerking met onderwijspartners binnen en buiten Plein013 is

---

- intensief, in een stevig netwerk met veel partners (passend bij een brede ondersteuningsschool en een inclusieve school)
- intensief met enkele partners, beperkt met andere (passend bij een smalle ondersteuningsschool)
- matig intensief met enkele partners, beperkt met andere (passend bij een netwerkschool plus)
- beperkt (passend bij een netwerkschool)

Het ondersteuningsprofiel in één oogopslag

Over het geheel genomen is Den Akker te karakteriseren als een **smalle ondersteuningsschool**

Er zijn verbanden tussen de vijf onderdelen van het ondersteuningsprofiel. De diversiteit van de leerlingenpopulatie(1) zegt iets over de noodzaak van omgaan met verschillen (2). De effectiviteit van extra voorzieningen (3) hangt samen met het onderwijsconcept (2). Enzovoort.

Elk van de vijf onderdelen van het profiel is weergegeven op een vijfpuntschaal in een van de punten van bovenstaande vijfhoek: van beperkt (dicht bij het centrum van de vijfhoek) tot ruim (aan de buitenrand van de vijfhoek). Deze visualisatie is bedoeld als 'radar' voor opvallende kenmerken van het profiel; er is geen 'wenselijke' vorm.

Dit profiel geeft een beeld van de situatie op basis van documenten, het interview, de waarnemingen tijdens de observaties, en de informatie die bij het teamgesprek naar boven kwam.

Een korte toelichting, per domein, op de plaatsing in de grafiek vullen wij voor domein 2 tot en met 5 aan met een suggestie voor verdere ontwikkeling, voor *het geval dat* verdere ontwikkeling op dit domein wenselijk is. Dit laatste zeggen wij met nadruk, wij hebben geen opvatting over die wenselijkheid.

1. Over de diversiteit van de leerlingenpopulatie.
Hierbij kijken wij naar een combinatie van achtergrondkenmerken van leerlingen, en kenmerken van leren en gedrag.

Toelichting op de profilering:

Den Akker heeft te maken met een geringe tot matige diversiteit van de leerlingpopulatie. Den Akker is een echte dorpsschool. De culturele achtergrond is homogeen (wit). Men geeft aan dat de diversiteit in niveau van leren en leerstijlen wel als groot wordt ervaren maar in de gesprekken wordt erbij verteld dat vooral de opmerkzaamheid onder de leerkrachten op deze aspecten is toegenomen naarmate men er op school meer aandacht aan is gaan besteden.

2. Over de ruimte voor verschillen binnen het onderwijsconcept.
Dit gaat over de manier van lesgeven in de groep. Belangrijk zijn onder meer de wijze waarop de les is ingericht, de diversiteit in het lesmateriaal, en de mate van dialoog of interactie tussen leerkracht en leerling, en tussen leerlingen onderling.

Toelichting op de profilering:

Den Akker is een school waar men vanaf 2006 veel geïnvesteerd heeft in coöperatief werken en leren en het toepassen van coöperatieve werkvormen, als mede in zelfstandig werken. Dat is duidelijk zichtbaar tijdens de observaties in alle bouwen. Vanaf de laatste audit in 2013 zijn er wisselingen geweest in het team (deze stap was een maatregel nadat geconstateerd werd dat de lerende organisatie in het oude team niet goed op gang kwam), waarna de teamexpertise rond coöperatief werken bij een deel van het team opnieuw moest worden opgebouwd. Dat kostte de laatste jaren veel aandacht maar is (nog steeds) wel goed terug te zien in de groepen. De aandacht voor verschillende leerstijlen en het werken aan doelen heeft de afgelopen periode ook veel aandacht gekregen. Verder werkt de school aan doelgerichte werken (in het traject continu verbeteren) en aan het bepalen van doelen samen met de leerlingen. Hierdoor krijgen leerlingen meer verantwoordelijkheid voor het eigen leren en leren leerkrachten steeds meer los te werken van de methoden.

Als verdere ontwikkeling op dit domein wenselijk is:

Een optie voor Den Akker is het versterken van de huidige positie. Gezien de doelgroep is er geen noodzaak tot het uitbreiden van het huidige profiel. Uit de gesprekken wordt duidelijk dat de school de afgelopen jaren een ‘comeback’ heeft moeten maken op het gebied van coöperatief werken en leren en dat nog niet het gehele team hierin even sterk functioneert. De school heeft de afgelopen periode veel aandacht gehad voor het versterken van de lerende organisatie, waardoor te verwachten valt dat de teamexpertise op het gebied van zelfstandig werken, samenwerkend leren en doelgericht werken in de komende jaren nog goede kansen heeft om verder te verbeteren en te groeien. Een punt van aandacht is de manier waarop de school aangeeft tegen de grenzen op te lopen voor wat betreft het organiseren van zorg voor individuele leerlingen en groepjes leerlingen die dat nodig hebben. Nu wordt dat vaak buiten de groepen in kleine groepjes op een RT-achtige manier opgelost. De vraag is in hoeverre hiervoor de mogelijkheden in de komende jaren nog toereikend zijn. Mogelijk kunnen er oplossingen gevonden worden binnen de groepen, door het organiseren van extra handen. Bijvoorbeeld via coöperatief leren en door inzet van medeleerlingen. Ook geeft men aan dat er wellicht mogelijkheden zijn om dit meer groepsdoorbrekend toe te passen.

3. Over de beschikbaarheid van extra voorzieningen.

Extra voorzieningen zijn: extra ‘handen’ in de klas (of klassenverkleining), extra onderwijsmaterialen, extra mogelijkheden in de ruimtelijke omgeving, specialistische expertise, en samenwerking met instanties buiten het onderwijs.

Toelichting op de profilering:

De school heeft extra voorzieningen voor het veld ‘aandacht en handen in de groepen’, zowel voor extra handen binnen de groepen als extra handen voor individuele begeleiding en begeleiding in kleine groepjes, buiten de groepen. Ook zijn er extra materialen aanwezig voor leerlingen met speciale ondersteuningsbehoeften.

Als verdere ontwikkeling op dit domein wenselijk is:

Wanneer de school kiest voor versterking van het huidige profiel is het niet noodzakelijk om op de vijf velden verder te investeren. Er zitten genoeg kansen in het aanpakken en verder versterken van het huidige schoolconcept.

4. Borging van de ondersteuning in de organisatie van de school.

Van stevige borging is sprake wanneer er beleid, leerlingvolgsystemen, procedures en afspraken zijn, die voor alle betrokkenen helder zijn en door alle teamleden worden toegepast. Een heldere, consistent toegepaste taakverdeling is onderdeel van de borging.

Toelichting op de profilering:

De borging van de ondersteuning lijkt stevig te staan. De afspraken zijn helder geformuleerd en leven binnen het team.

Als verdere ontwikkeling op dit domein wenselijk is:

Op Den Akker werkt men hard aan het vormgeven van de school als lerende organisatie. Hierin heeft de borging van het zorgbeleid een duidelijke plaats gekregen. De school heeft veel aandacht voor het betrekken van ouders, maar merkt ook dat hier de grenzen bereikt zijn en dat het noodzakelijk is om de

grenzen goed af te spreken en te bewaken. Dit is bedoeld om verwachtingen over en weer te verhelderen.

5. Over de intensiteit en omvang van de samenwerking.
Gekeken wordt naar de mate waarin de begeleiding van de leerling binnen het onderwijs wordt afgestemd met die van de verschillende partners buiten het onderwijs.

Toelichting op de profilering:

Den Akker werkt (matig) intensief samen met enkele partners, zoals de voorschool. Op andere terreinen is de samenwerking beperkter.

Als verdere ontwikkeling op dit domein wenselijk is:

Er liggen voor Den Akker mogelijkheden in versterking van de samenwerking met partners buiten de school, zoals samenwerking met andere scholen in het voedingsgebied of binnen de Stichting BOOM. De school zou bijvoorbeeld kunnen leren van, of juist áán, andere scholen die vormgeven aan coöperatief leren of die vorm proberen te geven aan extra aandacht voor zorgleerlingen. Ook zijn er motieven om intensiever samen te werken met de naastgelegen school (Darwin) of de Molenhoek (die twee lokalen in het gebouw van Den Akker in gebruik heeft).

Samenvatting opvattingen en ambities van het team gericht op het omgaan met leerlingen die een speciale ondersteuningsbehoefte hebben:

Het team van Den Akker staat open voor schoolontwikkeling en voor verdere stappen richting een lerende organisatie. Men is gericht op van elkaar leren en elkaar complimenten geven en vragen stellen. Mogelijk is er ook winst te behalen in het benutten van elkaars unieke talenten en kwaliteiten. Het team ziet in het huidige schoolconcept kansen om verdere ontwikkelstappen te maken met het coöperatief werken en zelfstandig werken in de groepen en om leerlingen meer te betrekken bij het formuleren van eigen doelen. Verder blijkt uit de teamdiscussie dat men vaker in teamverband zou willen praten over grenzen waar men tegenaan loopt, zoals in de omgang met ouders, en in de hoeveelheid aandacht die (sommige) zorgleerlingen vragen, en hoe je dit op een goede manier kan organiseren binnen en buiten de groep, zodat ook andere leerlingen voldoende aandacht krijgen.

Bijlage: Opbrengsten interview

Domein 1: de diversiteit van de leerlingenpopulatie:

De leerlingen op de school verschillen in hun achtergrond v.w.b.:

- *opleidingsniveau van de ouders, sociaaleconomische achtergrond:*

- weinig, het opleidingsniveau en de sociaaleconomische achtergrond is over het algemeen
- laag
  - gemiddeld
  - hoog
- matig
- sterk

- *thuistaal:*

- weinig
- matig
- sterk

- *culturele achtergrond*

- weinig
- matig
- sterk

De leerlingen op de school verschillen v.w.b.:

- *niveau van leren*

- weinig
- matig
- sterk

Soms heeft de leerkracht wel 5 of meer verschillende niveaus waarmee rekening gehouden moet worden. 10% van de leerlingen in alle groepen valt buiten het groepsplan.

- *leerstijlen*

- weinig
- matig
- sterk

Men is zich op Den Akker erg bewust van verschillende leerstijlen en hoe ze leerlingen met verschillende leerstijlen tot leren kunnen aanzetten. Door het bewustzijn is ook de zichtbaarheid van deze verschillen toegenomen.

Hoeveel leerlingen hebben

- *speciale behoeften in het verwerken van informatie*

- weinig (minder dan 20 %)
- een matig aantal (20 tot 40 %)
- veel (meer dan 40%)

- *speciale behoeften in het gedrag, in de omgang (begrenzing van het gedrag, stimulering tot activiteit, begrip van de sociale omgang)*

- weinig (minder dan 20 %)
- een matig aantal (20 tot 40 %)
- veel (meer dan 40 %)

Gedagsproblemen worden voornamelijk voorkomen door al vroeg in te spelen op gedrag. Dat werkt preventief. Problemen komen minder tot ontwikkeling.

Domein 2: de ruimte die de manier van lesgeven biedt voor speciale ondersteuningsbehoeften,

Tijdens het interview is gevraagd de manier van lesgeven te plaatsen op een aantal dimensies.

Karakteriseer het onderwijs op de school op de onderstaande dimensies. Een '1' betekent sterk in de richting van de eerste pool en een '4' sterk in de richting van het tweede uiterste.

	1	2	3	4	
1. overdragen van kennis	☐	☒	☐	☐	zelf ontdekken
2. Kennis verwerven	☐	☐	☒	☐	werken met kennis
3. klassikaal leren	☐	☐	☒	☐	individueel en 4. groepjes-leren
4. sturing van het leren door de leerkracht	☐	☒	☐	☐	leerlingen sturen eigen leren
5. alle leerlingen op basisniveau brengen	☐	☐	☒	☐	het maximale uit elke leerling halen
6. leerstof bepaalt leerweg	☐	☒	☐	☐	beginsituatie leerling bepaalt leerweg
7. nadruk op gestructureerde opdrachten	☐	☒	☐	☐	nadruk op vrije opdrachten
8. gelijke normering prestaties	☒	☐	☐	☐	beoordeling t.o.v. eerdere eigen prestaties
9. beoordeling door leerkracht	☐	☐	☒	☐	zelfbeoordeling door leerling
10. evaluatie onderwijs door leerkracht	☐	☒	☐	☐	evaluatie samen met leerlingen

Ad1. Dit is in ontwikkeling. Het streven is score 3

Ad2 Dit wisselt sterk per groep. De intentie is score 3.

Ad3 Geïnterviewden zeggen dat er soms niet aan te ontkomen is dat dingen klassikaal moeten. Maar de instructie wordt heel kort gehouden en men is scherp op de differentiatie.

Ad 4. De geïnterviewden zijn hier heel kritisch over zichzelf. Men vindt dat dit punt gestagneerd is door de ontwikkelingen van 2 jaar geleden (personeelwisselingen). Er is toen, met de komst van nieuw personeel, bewust een stap terug gedaan, omdat het voor de nieuwe leerkrachten teveel gevraagd was. De school is nu bezig met een traject continu verbeteren; waarin gewerkt wordt aan het verbeteren van de OGW systematiek.

Ad 5: er is veel aandacht voor het individuele kind

Ad 6: De leerstof is leidend op deze school, maar de leerkrachten zijn wel heel kritisch over de keuze van de methode: deze moet veel differentiatie toestaan, met name op leerstijl, vindt men.

Ad 7. De knutselopdrachten zien er nog best uniform uit, vindt men zelf. Toch vindt men het belangrijk om leerlingen meer zelf hun doelen te laten bepalen, en hoe ze invulling geven aan het bereiken van die doelen.

Ad 9. De leerkracht kijkt de toetsen na en leerlingen kijken hun eigen werk na: dat is een onderdeel van coöperatief leren. In de groepen wordt gewerkt met T kaarten: wat zie ik en wat hoor ik, ook op het gebied van zelfbeoordeling van gedrag.

Ad 10 Op dit punt is de score wat achteruit gegaan. Vroeger was het meer score 3

Hoe wordt binnen de school met speciale onderwijsbehoeften omgegaan?

Reactie op speciale onderwijsbehoeften

- vooral met individuele aandacht, buiten de groep
- vooral met individuele aandacht, in dezelfde ruimte, maar apart van de groep
- vooral met groepsaandacht in homogene subgroepen
- vooral met individuele aandacht geïntegreerd in de groepsaanpak

Men constateert hierin een verschil met 2 jaar geleden (toen was het duidelijk meer score 4). Nu is er steeds meer begeleiding buiten de groepen. Men signaleert dat er meer speciale zorg en aandacht nodig is en probeert dit nu meer buiten de groep en individueel vorm te geven. Maar het wordt steeds lastiger om dat goed georganiseerd te krijgen. Daarom denkt men erover om op dit punt meer groepsdoorbrekend te gaan werken.

Differentieert de onderwijsaanpak van de school voor verschillen op leerstijlen van leerlingen (reproductiegericht, ervaringsgericht, betekenisgericht, oplossingsgericht)?

- ja, dat is geïntegreerd in de onderwijsaanpak van de school
- incidenteel, als een leerling opvalt op leerstijl – of incidenteel, door enkele leerkrachten
- nee, niet of nauwelijks

De geïnterviewden zijn heel kritisch op beantwoording van deze vraag. Ze vertellen dat ze toch voornamelijk clusteren op niveau, maar het is duidelijk uit de discussie dat ze veel aandacht hebben voor leerstijlen van leerlingen.

Hoe zijn groepen/klassen ingedeeld (welke leerjaren worden gemengd, wat is de omvang van de groepen en de bezetting met leerkrachten)?

De school heeft in totaal 154 leerlingen en 7 groepen. Er zijn twee groepen 1/ 2 met resp 21 en 23 leerlingen; groep 3 met 24 leerlingen; groep 4 met 26 leerlingen; groep 5 met 19 leerlingen; groep 6/7 met 26 leerlingen en groep 7/ 8 met 23 leerlingen. De optelsom van de groepen komt tot een hoger aantal, omdat 154 op teldatum het leerlingaantal was.

Karakterisering van het onderwijs op de school.

Hoe groot is naar uw inschatting:

het percentage leerkrachten dat in de kerndoelen en leerlijnen (minimaal van het eigen leerjaar) beheerst (parate kennis): 30%

Men is hier zelf ook weer zeer kritisch over: er wordt toch voornamelijk vertrouwd op de methode. Als er iets buiten de methode om geregeld moet worden kost dit de meeste leerkrachten toch wel moeite.

het percentage leerkrachten dat in staat is didactisch maatwerk te leveren voor leerlingen: 50%. Er wordt op school gewerkt met zogenoemde Akkerkaarten. Hiermee kunnen leerlingen zelf hun doelen, tempo en instructie bepalen.

het percentage leerkrachten dat in staat is pedagogisch maatwerk te leveren voor leerlingen: 60%: Hierin is veel geïnvesteerd in de afgelopen tijd, in de zin van coöperatief leren

het percentage leerkrachten dat initiatief neemt tot dialoog met de leerling om het lesaanbod af te stemmen met de ondersteuningsbehoefte van de leerling:

50% in de zin van: Er zijn meerdere leerkrachten die dit weleens doen, op het moment dat er aanleiding toe is met een bepaalde leerling.

Men merkt op dat er in zo'n geval soms eerder met de ouders wordt gesproken dan met de leerling.

de mate waarin de begeleiding een individuele aanpak is dan wel een teamaanpak

- vooral individuele aanpak van leerkrachten
- aanpak gedeeld door enkele leerkrachten
- teamaanpak

de mate waarin (ouders en) leerling betrokken worden bij de manier van lesgeven

- niet of nauwelijks
- soms
- vaak

Alleen als het gaat om de eigen kinderen van de ouders worden deze betrokken bij de manier van lesgeven. De school gaat tegenwoordig wat kritischer om met ouders. Tot voor kort werden ouders in alles betrokken. Tegenwoordig merkt men op school dat ouders steeds hogere verwachtingen heeft van wat school kan en doet met de kinderen. Veel dingen werden op het schoolplein besproken maar niet rechtstreeks met de school. Nu probeert men wat meer grenzen te trekken. Ouders zijn altijd een belangrijke partner geweest: er is openheid en transparantie naar de ouders en ouders denken mee in de school.

Teamexpertise

*Op welke onderwerpen is er sprake van teamexpertise (expertise die gedeeld wordt door **alle** leden van het team, en die door **alle** leden van het team in samenwerking in praktijk gebracht wordt)? Voorbeelden zijn teamexpertise op bepaalde didactische of gedragsmatige aanpakken, of teamexpertise in het betrekken van ouders en leerlingen bij de bepaling van de ondersteuningsbehoeften van de leerlingen.*

Er is teamexpertise op het gebied van coöperatief leren, communicatietraject, gesprekstechnieken over de interne communicatie in het team, OGW, Continu Verbeteren (een OGW aanpak, 1 zorgroute, Goed Gedaan, taal, cultuuraanpak, aanpak op het gebied van de Lerende organisatie.

Domein 3: de beschikbaarheid van extra voorzieningen

op de leslocatie:

- Extra begeleiding
  - in de klassen/groepen: welke functies voor welke aantallen uur p.w. beschikbaar?

<i>Groep</i>	<i>Functionaris(sen)</i>	<i>Aantal uren per week</i>	<i>Aantal betrokken lln.</i>
1/2a	ST	5.75	21
1/2a	AB	0.5	1
1/2a	IB	0.5	4
1/2a	LIO	0.75	11
1/2b	LIO	0.75	12
1/2b	LIO	13.5	17
1/2b	AB	0.5	1
1/2b	IB	0.5	4
3	IB	0.5	1
3	IB	0.5	1
3	IB	1	1
3	OU	0.5	23
3	ST	11.5	23
4	Lkr	0.5	4
4	Lkr	0.5	6
4	IB	0.5	2
5	IB	0.5	3
5	Dir	0.5	4
5	IB	0.5	3
5	Lkr	0.5	4
5	IB	0.5	2
6/7	Lkr	0.5	3

6/7	ST	5.75	26
6/7	Lkr	0.5	3
6/7	IB	1	1
6/7	AB	0.5	1
6/7	IB	0.5	3
6/7	OA	17.25	26
8	AB	0.5	1
3 t/m 8	Vlkr	3.5	115
1 t/m 8	ST	20.75	154

Toelichting:

In totaal is er 80,5 uur per week beschikbaar aan extra handen voor de groepen, of voor gedeelten van groepen. Het gaat dan om ongeveer 11,5 uur extra handen per groep.

- **buiten** de klassen/groepen: *welke functies voor welke aantallen uur p.w. beschikbaar?*

Voor kleine groepjes en voor individuele begeleiding maakt de school ook tijd vrij. In totaal 11 uur. het gaat dan steeds om korte tijd, bijvoorbeeld een half uurtje voor één specifiek groepje of een enkele leerling. In het interview wordt gezegd dat dit als een knelpunt wordt ervaren. Men wil dit beter gaan organiseren.

- *Speciale onderwijs/werkmaterialen voor leerlingen met speciale ondersteuningsbehoeften beschikbaar binnen de school:*

Beschikbare onderwijsmaterialen met speciale didactische kenmerken

Aangepaste leerlijnen:

- alternatieve methodes, nl. De Zuidvallei
- gericht op zelfredzaamheid, nl. Kleurenklokken, Time-timers, Mijn Plakboek, Denk goed Voel je goed,
- met een lager tempo, veel herhalen, nl. Spelkwartier
- die (veel/snel) lezen vermijden, nl. Bolleboos boekjes,
- gericht op auditieve informatieverwerking, nl. Daisyspeler Dedicon,
- gericht op visuele informatieverwerking, nl. Lea Lars en Dodo,

gericht op sensomotorische informatieverwerking, nl.

uitgaand van sterk eigen probleemoplossend vermogen, nl. Rekentijgers, Slimme Taal, Kien, Acadin software,

anders, nl

Beschikbare onderwijsmaterialen met speciale pedagogisch/psychologische kenmerken

Onderwijsmaterialen ondersteunend bij:

methode voor sociaal-emotionele ontwikkeling, nl. Kid's Skills

begrenzing van het gedrag, nl. Remweg

uitdaging tot alertheid en activiteit, nl.

het ervaren van successen en het ontvangen van beloningen, nl. Kwaliteitskwartet

begrip voor sociale interactie (met de volwassenen en de leeftijdsgenoten in de eigen omgeving), nl. Babbelspel,

anders, nl

Aanpassingsvermogen aan kindspecifieke fysieke belemmeringen (in aanvulling op de didactische materialen)

Aanwezige materialen (zoals zitballen, 'sissel'-kussens voor hyperactieve kinderen, fysiotherapeutische materialen voor revaliderende kinderen, basis verpleegmaterialen voor langdurig zieke kinderen, MRT-materialen³ aangepast schrijfmateriaal, aangepast meubilair)

Sisselkussens, aangepaste stoel, aangepaste tafel, prikkelreductie door afscheidingsschotten en gehoorbeschermers, driekantige potloden, laptop, motoriekkoffer, Schrijfatelier (methode)

Ruimtelijke voorzieningen, in en rond de school

Het gebouw van Den Akker is ruim en licht. De lokalen liggen rond een grote centrale ruimte waar werkplekken zijn en waar computers staan. De lokalen staan door middel van grote glazen wanden in verbinding met deze centrale ruimte. De school heeft een bovenverdieping waar kantoren, werkruimten, de lerarenkamer en bergruimten zijn. Deze worden in de zomer vrij warm.

aparte extra ruimtes voor didactische begeleiding

Er zijn in het gebouw extra lokalen waarin didactische begeleiding wordt gegeven. Dit wordt liever niet in de centrale tussenruimte gedaan, omdat daar teveel gebeurt. Vaak wordt daarvoor de ib'ër ruimte op de bovenverdieping ingezet. Ook de BSO ruimte kan worden gebruikt.

---

³ MRT=motorische remedial teaching

aparte extra ruimtes voor bewegingsbehoeften

Er is een speelzaal in de school en er is een apart gymlokaal aan de overkant van de school.

aparte extra ruimtes voor verzorging / rust

Er is een ruimte met een verbreed toilet en een douche. Er is geen aparte ruimte voor rust. Dat heeft men ook niet nodig gehad tot nu toe.

buitenruimten

Er is een plein voor de kleuters met bijvoorbeeld een kabouterpad en andere voorzieningen. Voor de midden- en bovenbouw is er een apart plein waar ook gevoetbald kan worden. Verderop in de wijk is er een moestuin, waar de school gebruik van maakt. Ook is er een tussenruimte tussen Den Akker en de naastgelegen school Darwin. Dat plein wordt door beide scholen benut. Op de pleinen zijn standaard voorzieningen aanwezig.

- Specialistische expertise op hbo/wo-niveau

<i>binnen de school zelf beschikbaar</i>	<i>buiten de school snel toegankelijk</i>	
	x	visuele beperkingen
	x	auditieve beperkingen
	x	spraak/taal belemmeringen
	x	cognitieve beperkingen
x		motorische beperkingen
	x	beperkingen door langdurige ziekte
x		Autisme Spectrum Stoornissen (ASS)
	x	ADHD
x		dyslexie
	x	overige psychiatrische aandoeningen
x		gedragsproblemen
	x	onderwijsachterstanden andere culturen
x		anders, nl. SOVA trainer, Kids Skills, lichamelijke beperkingen, agressie, coöperatief leren.

Veel van de extern direct toegankelijke expertise loopt via de schakelfunctionaris of via de consulent.

- Samenwerking met instanties buiten het onderwijs.

	<i>nooit</i>	<i>soms</i>	<i>regelmatig</i>	<i>vaak</i>
SMW				x
Bureau Jeugdzorg			x	
GGD			x	
GGZ		x		
MEE	x			
(Kinder)ziekenhuis	x			
Revalidatiekliniek	x			
Justitiële inrichting		x		
Gemeente, leerplicht				x
Politie		x		
anders, nl. ...				

Domein 4: de borging van de extra ondersteuning in de organisatie van de school

- *het 'eigenaarschap' van de extra ondersteuning: wie is verantwoordelijk voor een goed verloop van het onderwijsleerproces van de leerling met speciale ondersteuningsbehoeften?*

Het is altijd de leerkracht die in eerste instantie signaleert, maar ook daarna blijft het eigenaarschap bij de leerkracht. Dit is heel precies vastgelegd en besproken. Tijdens studiedagen bijvoorbeeld komt het aan de orde. De veranderingen van twee jaar geleden hebben wel enige druk uitgeoefend op deze afspraken, maar dat wordt dan wel expliciet besproken en benoemd. Het mag niet zo zijn van 'de zorg is van de ib'er', meldt de intern begeleider.

- *de plaats van de extra ondersteuning binnen het beleid van de school*

Dat heeft een duidelijke heldere plaats in het beleid en dat wordt door alle leerkrachten gekend en nageleefd.

- *volgsystemen voor de didactische voortgang, en voor de sociaal-emotionele voortgang*

Er wordt gewerkt met ParnasSys en met ZIEN voor sociaal emotioneel. Bij de kleuters wordt gewerkt met PRAVOO. Dat willen ze graag gaan veranderen door Kleuterplein voor SEO.

- *planmatige aanpak van de extra ondersteuning: signalering, besprekingen, evaluaties, overdrachten e.d. (bijvoorbeeld a.d.h.v. de één-zorgroute)*

Men gaat uit van de 1 zorgroute met groepsplannen en groepsoverzichten. Het idee is ook dat een andere leerkracht, zoals een invaller, eventueel direct kan overpakken

- *aanwezigheid van protocollen (dyslexie, dyscalculie, medische begeleiding zoals bijv. bij suikerziekte, pesten)*

Er zijn protocollen op het gebied van pesten, protocol herfstkinderen, dyslexie, veiligheidsprotocol, verwijdering/schorsing. Protocollen voor dyscalculie en hoogbegaafdheid zijn in ontwikkeling.

- *wat is de rol van de ouders en de mate van betrokkenheid bij:*

- *het vaststellen van de onderwijsbehoefte van de leerling*
- *het bepalen van de onderwijsbegeleiding voor de leerling*
- *het uitvoeren van de onderwijsbegeleiding voor de leerling*
- *het evalueren van de onderwijsbegeleiding voor de leerling*

Leerkrachten zijn veel met ouders in gesprek op het niveau van samenwerking. De betrokkenheid van ouders is hoog en het initiatief tot samenwerking ligt zowel bij de ouders als bij school. Ouders worden ook vaak betrokken bij het uitvoeren van de onderwijsbegeleiding, maar ouders kopen ook zelf zorg voor hun kinderen in.

Domein 5: de intensiteit en omvang van de samenwerking met anderen in het onderwijs

- *Hoe ziet de samenwerking er uit met de andere scholen waarmee de school haar voedingsgebied deelt? Kent de school de andere scholen, bijvoorbeeld hoe de andere scholen omgaan met extra ondersteuning en hoe zij omgaan met verschillen?*

In het gebouw van Den Akker zitten ook twee groepen van een andere school in Oisterwijk namelijk De Molenhoek. Er is dus samenwerking met deze school ook al ervaart men soms last van de kinderen van Molenhoek omdat zij niet thuis zijn in de specifieke regels van Den Akker. Verder is er samenwerking doordat men samen met scholen in Oisterwijk het KIES project (Kinderen in Echtscheiding) doet. De samenwerking is niet heel intensief, ook niet met de school ernaast, Darwin.

- *Hoe ziet de samenwerking er uit met de overige reguliere basisscholen binnen Plein013?*

Er is niet echt sprake van samenwerking met andere scholen van Plein 013. Er is wel participatie in het ib'er overleg door ib'ers en directie en in het POVO overleg..

- *Hoe ziet de samenwerking er uit met de andere scholen binnen het eigen schoolbestuur?*

De school valt onder het bestuur van Stichting BOOM. Vanuit het bestuur worden er studiedagen georganiseerd. Deze worden een beetje als van bovenaf opgelegd ervaren. Ook heeft het bestuur een eigen plusklas. Hiervan maakt de school goed gebruik. Er is niet echt samenwerking met de andere scholen op het niveau van de leerkracht. Die is er wel op het niveau van de intern begeleider en van de directie.

- *Hoe ziet de samenwerking er uit met de centrale diensten van Plein013?*

Plein 013 organiseert bruikbare bijeenkomsten onder andere rondom talent in beeld en hoogbegaafdheid.

- *Hoe ziet de samenwerking er uit met de voor- en vroegschoolse instellingen, en met het voortgezet onderwijs?*

Er is goed contact met de voorschool, een PSZ aan de overkant van de school. Er zijn korte lijnen en overdrachtsgesprekken. Van Plein 013 is er een overdrachtdossier. De onderbouwleerkracht heeft goede contacten rechtstreeks met de PSZ. Met het VO is er ook sprake van warme overdracht. De leerlingen gaan van deze school naar ongeveer 7 verschillende VO scholen. Voor de overdracht naar het VO maakt men gebruik van het digitale overdrachtdossier van Plein 013.

- *Hoe ziet de samenwerking er uit met de scholen voor sbo en so?*

Met het Mozaiek is er een goede relatie op basis van samenwerking. Die school is vlakbij Den Akker. De ib'ers van allebei de scholen hebben regelmatig uitwisseling met elkaar, maar niet op het niveau van de leerkrachten.

Afsluitende opmerkingen:

Het netwerk van de ib'er Margo is groot. Zij is gewend te shoppen en veel dingen zelf op te zoeken en op te lossen.